

*Др Драгана Петровић, научна сарадница
Института за упоредно право у Београду*

УДК: 342.7

DOI: 10.46793/DCP23.109P

АНТИНОМИЈА У РАЗУМЕВАЊУ СВЕТОСТИ ЖИВОТА И ДОСТОЈАНСТВЕНЕ СМРТИ

***Сажетак:** Како се из наслова види, предмет овог рада није питање еутаназије у свим могућим аспектима и у целини. Ради се, само, о неким сегментима те проблематике. Чини нам се, ипак, оним значајнијим, јер у основи задиру до суштине питања - човековог односа према самом себи, према свом животу у свим његовим облицима и фазама постојања - од рођења до смрти. Еквивалентно томе, инсистира се на поставци да овај, веома компликовани проблем специфичном садржином, тј. осетљивом природом, евоцира и провоцира жустре расправе о биоетичкој и правној допустивости "достојанствене смрти". То је, дакле, она раван у разматрању "милосрдног убиства" где се суочавамо са бројним противуречностима и споровима, неусаглашеностима и недореченостима, непрецизним и конфузним коментарима... Пропуштајући га кроз историјску призму, аутор истиче како су изнете само "фусноте" у великом тексту разноврсних теоријских позиција о означеном питању (уколико хоћемо да га сагледамо у његовим назначеним линијама). У том контексту, Хришћанска религија, прецизније, све врсте хришћанства (католици, протестанти, православци), се изјашњавају против било каквог облика еутаназије. И све велике светске религије, од ислама, преко хиндуизма, јудаизма, будизма и др. се противе оваквој пракси окончања живота. Наим је полазни став да, како данас ствари стоје, долази до значајног померања у том погледу. Чак и ако будемо у стању да у овом раду досегнемо до неког решења, да дођемо до правог сазнања, такав напор, када смо већ на њега пристали отвориће, надамо се, неке нове видике, можда осветлити проблем из друге перспективе, и понудити нове могућности решавања поменутих, веома комплексних и тежких дилема које искрсавају у вези са прекидом живота из милосрђа и самилости.*

***Кључне речи:** еутаназија, потпомогнуто самоубиство, право на живот, право на смрт.*

1. Увод

Настанку савремених решења (иначе, веома екстремних) о еутаназији и помагању у самоубиству, претходило је многовековно бављење, тј. проучавање

свих аспеката, отворених питања и контрадикторних закључака о овим особеним друштвеним појавама, појавама са суштином и смислом у које до сада, ипак, нисмо успели да проникнемо, чију природу, ипак, нисмо успели да обуздамо, да неутралишемо њене негативне ефекте, да искључимо страшне злоупотребе... Претходна констатација поставља необично важну поруку - иако само у обрисима. Управо, прекид живота из самилости и потпомогнутог самоубиства је питање веома замршено, вишеслојно, комплексно у сваком погледу, проблем о коме се одувек расправља и који ни мало не губи од своје актуелности. Убиство из милосрђа или обично убиство, злочин или хумани чин, дело људске контраверзне природе или дело племените људске природе, увек и изнова отвара нове дилеме, никада докучено, до краја објашњено, не припадајући искључиво ни једном делу света, држави, народу, ни једном временском одсеку. Корени његове данашње позиције лако се налазе у најстаријим периодима и најстаријим државама.

Историјат значења овог феномена које са развијало кроз епохе предмет је многобројних објашњења, како етичких, социјалних, религијских, правних, филозофских, медицинских... Независно од спорова који су настајали у његовом тумачењу, или управо због тога, мора се констатовати да разумевање значења овог концепта надилази саму етимолошку дефиницију (своје порекло вуче из корена грчке речи *eu* (добро) и *thanatos* (смрт) што значи добра смрт).¹ Када се анализирају наведене и сличне формулације, Реј Мартинез схвата еутаназију као законски изузетак од дужности државе да штити људски живот као највеће право појединца, сматрајући да су право на достојанство и лични интегритет у тесној органској вези. На линији истог размишљања, Гимберт Ордеига истиче да је уставно право заштите живота релативног карактера, будући да је живот у нераскидивој корелацији са правом на достојанство због чега, без обзира о којој се врсти ради, еутаназија не може бити кажњива јер је она једини начин реализације права на достојанство и личност. Још даље у том правцу иде Карбонел Мате и Кабо де Росал, који заступају становиште да заштита права на живот подразумева и право одрицања од њега у циљу остваривања права личности. И управо је то разлог што уставно право на живот представља слободу његовог извршења јер је оно право а не дужност.²

Али, кренимо редом. Ова "прича", у ствари, почиње "од краја" и прати феномен практично од најранијих историјских епоха, кроз преглед законских решења која су важила у најстаријем праву, преко права старог, мрачног средњег века, па све до решења садржаних у савременом кривичном законодавству. Но, свесни чињенице да су ови феномени, пре свега, рефлекс и

---

¹ Петровић, Д., *Еутаназија, нове димензије*, Београд, 2010, стр. 91; Гајић, В., *Еутаназија кроз историју и религију*, Медицински преглед, вол. LXV, бр. 3-4/2012, стр. 173-174.

² Аљиновић, Н., *Правна регулација еутаназије и медицински потпомогнутог самоубиства у појединим европским земљама*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 59, бр. 4/2020, стр. 824.

израз наше епохе, то ћемо о њима расправљати, у садашњој временско просторној димензији.

2. Разумевање смрти и проблем еутаназије крз историју

Још од бронзаног доба потиче веровање да се главним узроком болести сматрају зли духови или богови, те је болест била знак да је демон ушао у тело болесника, услед чега је тадашња "медицина" била саставни део магије и примитивне религије. Пажњу привлачи чињеница да су нека заостала племена нове Каледоније, у којима је канибализам преживео векове, све до скоро приносила "заједничкој трпези" жива тела заробљеника, напуштене деце и изнемоглих старца. Истовремено, на неким отоцима Полинезије све до данас сачувао се обичај да се немоћни старци, а нарочито старе жене, одстрањују из живота. На територији Француске примитивна бретонска племена која су насељавала ове крајеве, "светим чекићем" разбијала су главе онима који су предуго умрли.³

Још даље у суровом поступању са старцима, болесницима и немоћнима из било којег разлога су отишли Спартанци.⁴ Наиме, они су ове убијали, јер нису испуњавали основне критеријуме који би, по владајућем ставу овог ратничког народа, представљали "пропусницу" за даљи живот. Исти третман су имала и спартанска деца која су била дегенерисана, физички или ментално слаба или чија општа конституција није била таква да би се могла ефикасним приказати у раговима.⁵

И аустралијски домородци, Аборицани, убијали су децу и старце. Чин је имао форму ритуалног убиства и спроводио се на специјалним племенским свечаностима којом приликом су жртве ритуала на крају поједене.⁶

Амерички Индијанци су старе и изнемогле родитеље остављали у дивљини где би ови скончали од глади и жеђи, или би их растргле дивље звери.⁷

Стари Пруси су, међутим, убијали своје немоћне родитеље само уколико је постојала њихова изричита жеља у том правцу.⁸ Овакав приступ у елиминисању старих и немоћних лица може се сматрати "претечом" еутаназије у данашњем смислу те речи.

---

³ ДПетровић, Д., *нав. дело*, стр. 22-23.

⁴ Јеротић, В., *Еутаназија и религија*, Српски архив за целокупно лекарство, вол. 136, бр. 5-6/2008, стр. 331-332.

⁵ Миленковић, М., *Еутаназија или убијање из милосрђа*, Скопље, 1940, стр. 24.

⁶ *Исто*.

⁷ *Исто*.

⁸ *Исто*.

У чувеној "Хипокритовој заклетви"⁹ еутаназија није допуштена.¹⁰ Сасвим супротно, у свом најпознатијем делу - "О држави", Платон истиче да Асклепије (уопштени назив за лекара према Асклепију, сину бога Аполона који је у митологији старих Грка био и бог лекарства) не ставља руку на тело које је скроз - наскроз болесно, да би тако болесном човеку прибавио дуг и несрећан живот. Таквог човека уопште не треба лечити, јер то не користи ни њему, ни држави. За такве људе, према Платону, не постоји вештина лечења којом располажу Асклепијади. Такве људе не треба неговати, чак иако су богатији од Мидаса (краља Фригије). Међутим, из овога се не сме извести закључак да се Платон сматрао директним заговорником еутаназије.¹¹ Заправо, Платон стоји на гледишту да неизлечиве болеснике треба пустити да умру, али не тражи да се усмрте или да им се живот било како скраћује.¹²

У старом римском праву, срећемо заговорнике еутаназије. Марко Тулије Цицерон (106-43 пре н.е.) најславнији оратор, филозоф, писац и политичар, у свом чувеном делу "Разговори у Тускулуму", каже: "Зашто да трпимо? Једна су нам врата отворена: смрт, вечно боравиште, где се више ништа не осећа". У истом смислу и Плиније Млађи (62-113 н.е.), писац чувеног дела "Историја природе", са разумевањем говори о самоубиству Силија Италика, а овај се убио због неизлечиве ране. Став римских законодаваца се "креће" у истом смеру - римски законници у време царства, који су предвиђали конфискацију имовине самоубице, нису је примењивали уколико се грађанин убио због болести, тешких болова или поремећеног ума. Познати "*Corpus iuris civilis*"¹³ садржи законско начело "*volenti non fit iniuria*", тј. "о ономе који хоће не чини се

---

⁹ Још од петог века пре нове ере Хипокритова заклетва забрањује сваку делатност лекара која би помогла у извршавању убиства. Аутентично: "Никоме нећу, макар ме за то молио, дати смртоносни отров, нити ћу му за њега дати савет." Шта више, лекарима се саветовало да користе своју дискрецију. Питање како су лекари доносили суд, када су у питању медицинске одлуке које се тичу окончавања живота (MDEL), прерасло је у интензивно критичко размишљање <http://www.rights/deathnet/survey.html>, датум приступа 10.01.2010.

¹⁰ "Текст који је познат под именом Хипокритове заклетве сачуван је у скупини дела *Corpus Hippocraticionum*, који се приписује Хипокриту (460-377 пре н.е.). Према најновијим истраживањима, сматра се да заклетва у ствари потиче од Питагорејске филозофске школе. Извесно је да је ова заклетва у V веку пре н.е. била уобичајена форма за ступање у друштво Асклепијада на острву Косу. Хипокрит је вероватно и сам полагао ту заклетву, али се сматра да је није он створио". Цит. према: Чејовић, Б., *Кривичноправни проблеми трансплантације делова човечијег тела*, Београд, 1974. стр. 18.

¹¹ По речима Платона, Асклепије, син Аплонов, дао се златом завести да лечи једног богаташа који је већ био припао смрти. За казну га је била погодила стрела. Асклепије, према томе, вероватно није ни био сина бога, јер се у том случају не би завео новцем. "Медицинска енциклопедија", Загреб, 1959.

¹² Исто.

¹³ Правне норме које је сакупио Јустинијан I (483-565 н.е.).

неправда", или "ко хоће да му тако буде, томе је право". Тако се, према староримском схватању, чин еутаназије могао оправдати.¹⁴

С друге стране, пажњу привлачи чињеница да су антички мислиоци сасвим различито гледали на чин самоубиства. На пример, Платон није био благонаклон таквом људском поступању осим, изузетно, уколико су спољни услови постали неподношљиви. Аристотел у акту самоубиства види штетност за породицу и друштво и то због тога што тај члан заједнице "свесно и намерно напушта овај свет", али и због тога што самоубица оставља другима да решавају проблеме, који су узроковали самоубиство. Већ поменути Плиније Млађи, велича самоубиство - он га схвата као чин храбрости и витештва. Познати римски филозоф Сенека,¹⁵ следећим речима изражава свој став о самоубиству: "Цели живот није ништа друго до пут ка смрти, против свих животних неправди увек постоји прибежиште смрти... нека живи онај коме се живот живи, а ако не, нека се врати одакле је дошао". *Corpus iuris civilis* садржи законско прихватање некажњивости самоубиства, већ истакнутим општим принципом "*volenti non fit iniuria*", а само изузетно кажњава се (и то веома строго) за покушај самоубиства од стране војника. По Либанију је једно време у Атини важио пропис: "Ко не жели да живи има изнети свој разлог Сенату и пошто добије дозволу, напустиће живот. Ако вам је живот мрзак, умрите; ако вас је судбина савладала, попите кукуту". Сократ одбацује самоубиство, али од тог чина не одустаје пожељно да би испио кукуту, претходно говорећи о предностима смрти. Стоици су, пак, после његове смрти величали самоубиство као најпожељнији и најразумнији начин одласка из овог живота, насупротив Епикурејцима који су у подједнакој мери били равнодушни према животу и смрти.¹⁶

Све у свему, иако је приступ означеном проблему значајно варирао, ипак се може прихватити као заједнички став да је самоубиство у том времену имало "пуну правну" и друштвену лиценцу и било посматрано као саставни део људске слободе и достојанства.¹⁷

---

¹⁴ Митровић, Г., *Проблем еутаназије кроз историју људског друштва са посебним освртом на правна схватања овог проблема*, Адвокатура, бр. 2/1981, стр. 20.

¹⁵ Пажњу привлачи један Сенекин текст који, у том правцу, размишља на следећи начин: "Глупи човече, зашто кукаш и чега се плашиш? Погледај око себе и свуда ћеш видети да се муке могу окончати. Видиш ли ону провалију што зјапи? Она води у слободу. Видиш ли ону бујицу, ону реку, онај зденац? У њима се налази слобода. Видиш ли оно кржљаво, осушено и тужно дрво? Са сваке гране виси слобода... Трагаш ли за путевима слободе. Наћи ћеш их у свакој вени свога тела". (А. Алварез) цитирано према: Мемедовић, Н., *Самоубиство и право на живот*, Правни живот, бр. 9/1997, стр. 57.

¹⁶ Исто, стр. 56.

¹⁷ Исто, стр. 56-57.

3. Концепти везани за прекид живота и проблем еутаназије у праву Средњег и Новог века

Истраживања на подручјима која су насељавали стари Словени, укључујући и нашу територију, показују да се еутаназија у различитим формама и овде примењивала.¹⁸ Многобројни историјски и етнoлошки подаци поткрепљују ову нашу тврдњу. Тако, познато је да су у Сврљигу убијани, на прилично свиреп начин, старци и старице - "када неко остари и изнемогне, онда фамилија реши да га убије, и то се убијање у Сврљигу звало "лапот". Биров зађе од куће до куће вичући: хајдете, лапот је у том и том селу у тој и тој кући, дођите на подужје. Пред скупљеним светом, породица би премлатила старце и бабе, и то најчешће батином, или тољагом, ређе камењем или секиром. Кога су год водили на "лапот" ишао је без икаквог страха надајући се бољем животу на оном свету и увек су те јединке, на првом месту, њихова рођена деца убијала."¹⁹ И у Рисници, код Пирота, "у старо доба" убијали су синови своје очеве. Најчешће су их премлаћивали моткама а затим их дрвеним кукама вукли до гробља, јер су се гадили да додирну рукама мртваца. Кружи прича како је један човек убио свог оца и куком га извукао из куће; потом је бацио куку. Међутим, његово дете (син од овог човека) узео бачену куку и понесе је кући. На питање оца зашто је узео ту куку, дете му је одговорило: "хоћу да је чувам, па кад ти остариш, и ја тебе да убијем као ти свога оца, да те са њом закачим и одвучем до гроба". И у влашком селу Сиге (код Крепољина), није било превише емоција према онима који су се по годинама приближавали смрти. Заправо, и тамо је постојало предање од оца на сина, које каже да кад неко напуни 70 година, скупе се старешине свих задруга, изведу преживелог чичу чисто обученог, и то на одређено место - на сред села. Затим његови задругари донесу умешену проју, ставе му је на главу и изговарају следеће речи: "Не убијамо те ми већ овај хлеб". Кад га убију, затрпају га, а потом се разиђу својим кућама.²⁰ Исто тако, и на територији коју покривају данашњи Личани - смрт је изазивана ударцем секире или маља по глави, тек пошто се глава "човека који више није за живот" положи на лопар за мешање хлеба. У Црној Гори је остало забележено да су престарелог оца породице, пре него што би му окончали живот, полагали на тзв. "пустењак"²¹ - простирку направљену од вуне.

---

¹⁸ На подручју бивше Југославије, еутаназија се највише вршила у околини Зенице, Крбаве и Карловца, у Тимочкој крајини и Хомољу, у регионима који гравитирају Охридском и Дојранском језеру, у околини Пирота и појединим деловима Црне Горе... Мариновић, С., *Право на смрт (еутаназија)*, Подгорица, 1996.

¹⁹ Миленковић, М., *нав. дело*, стр. 24.

²⁰ *Исто*, стр. 25.

²¹ Отуда за овај сурови обичај у Црној Гори назив "пустеновање". Иначе, "пустина" је служила као подлога на којој су спавали укућани и имала је велику практичну вредност,

На основу овог кратког прегледа, за разматрање проблема еутаназије, за формирање неких ставова и оцена о овој, по природи ствари изузетно компликованој друштвеној појави, посебно ћемо прокоментарисати и једну кратку народну причу Вука Карацића. Реч је, о "Усуду", у коме, поред осталог стоји: "Домаћин је лепо угостио путника - намерника који је тражио усуда. После обилате вечере, две утваре су избежумљено навалиле на кости које су редуше гурнуле иза пећи. Главар куће је објаснио изненађеном госту: ово су, брате, мој отац и мајка, као да су се оковали на овом месту и свету. Ако нађеш усуда, помени и мене и питај га зашто ми не води родитеље."²²

Дакле, еутаназија, није "производ" двадесетог века. Манифестујући се на веома различите и веома сличне начине, постојала је и опстајала у свим друштвено-економским системима и системима мисли. У истом контексту, лако се може запазити да је и код нас, али и код других народа тога времена, била скоро увек економски, а често и религијски детерминисана.²³

Продором хришћанства и његовим постанком званичном религијом у највећем делу Европе и једном делу Азије, као и продором монотеистичких религија, у осталом тада познатом делу света, проблем еутаназије се поставља на сасвим другачији начин. Наиме, еутаназија у свом класичном и правном значењу није дозвољена по хришћанском учењу.²⁴ На такав закључак упућује и једно од сложених хришћанских начела "не убиј", које је на сасвим недвосмислен и императиван начин инаугурисано у "Десет Божјих заповести".²⁵ Рецимо, нема никакве сумње да ова религија и њена етика не

јер је опште сиромаштво дозвољавало само један или евентуално два оваква предмета у кући. Извршењем еутаназије, овај би пропадао што је представљало економски губитак.

²² Цит. према: Митровић, Г., *нав. чланак*, стр. 5.

²³ Према тврдњи Ота Бамбершког, код старих Словена су жене убијале своју женску децу - да би могле да исхране и одгоје мушку децу, којој је придаван много већи значај. Такво поступање је, у већини случајева, било условљено економским разлозима. Цајмер је пронашао да су лужички Срби убијали своје старе и изнемогле родитеље, рођаке, пријатеље, познанике, чак и странце уколико ови нису били способни за привређивање. У највећем броју случајева су их живе закопавали, чак су их кували и јели, и све то на посебним свечаностима које су том приликом правили. Као пример, наводи се случај у коме је неки судија Ремигнус из Лотарингија (XVI век) на поругу правосуђа осудио на смрт спаљивањем 800 баба - вештица. Оне су заиста спаљене на страшном пламену ломаче. Цит. према: Мариновић, С., *нав. дело*, стр. 43.

²⁴ Брдаревић, М., *Ставови медицинских сестара / медицинских техничара о добровољној еутаназији у односу на филозофију Петера Сингера*, докторска дисертација, Факултет хрватских студија Свеучилишта у Загребу, 2021, стр. 34-37; Клајн-Татић, В., *Религиозна гледишта о активној еутаназији*, Страни правни живот, бр. 3/2005, стр. 172-177.

²⁵ Човек, по хришћанској религији, не може убити из било којих мотива, па ни из милосрђа, јер доброчинство и милосрђе "по концепцијама хришћанске етике, и по логици здравог разума, садржи у себи појам непобитне љубави према човеку уопште.

само да не допуштају било какву могућност еутаназије, него је и експлицитно забрањује. Начело хришћанске вере "не убиј" може се парафразирати и са гледишта проблема еутаназије речима "не убиј ни из милосрђа".²⁶ С друге стране, или, без обзира на претходно, снага овог аргумента је била врло релативна и зависила је од односа и респекта који је "световна власт" гајила према религији, њеној снази и политичком утицају као и броју верника који без резерви прихватају верско учење.²⁷

Истовремено, хришћанство је донело са собом и забрану самоубиства (оном истом заповеди "не убиј"), што се одразило готово на сва законодавства да генерално промене став и предвиде оштре казне за покушај самоубиства. Самоубиство је било светогрђе, чин бесчасности или издаје (уколико је извршено у војсци). "Ми смо на овом свету странци и тело је гроб душе, али и поред тога не смемо да се спасавамо самоубиством".²⁸ Црква анатемисхе убицу, а понекад и његове сроднике, забрањује се сахрана самоубице на гробљу, његово тело се спаљује или баца у бездање, излаже зверима и сл.²⁹ Из тог угла посматрано, пажњу привлаче аргументи које износе два највећа писца, или ако хоћемо црквена ауторитета тога времена - Св. Аугустин и нешто касније Т. Аквински. У том смислу, Аугустин каже да неки живот који више нема смисла у очима човека, још увек има скривени смисао за Бога. Аквински је

Та љубав не жели да прекине живот никоме, већ да га продужи до његовог природног окончања" (Бианкини). Цит. према: Мариновић, С., *нав. дело*, стр. 57.

²⁶ Без обзира на нужност, Библија забрањује сваку форму "скраћивања живота". У *Genesisu* 9:5 Бог саопштава *Noahu* следеће: Ипак, ваша (сопствена) крв, крв од ваше душе ћу захтевати из руке свих живих бића, из руке сваког човека, из руке његовог брата ћу захтевати душу човечију." У овој фрази се ради о неколико различитих ствари које се односе на људски живот. За самоубиство важи забрана ("ваша (сопствена) крв") и убиство ("из руке човекове"). Преостаје део реченице: "Из руке његовог брата". На шта би то могло да се односи? Убиство је, уосталом, већ обрађивано. Најприхватљивије објашњење је, да се овде, такође, убијање из милосрђа ("његовог брата") забрањује. ВСОП, д.д. 5 јула 1997, Проблем побожних?

²⁷ Лубардић, Б., *Хришћанско разумевање смрти и проблем еутаназије: допринос Међународне Комисије за англосаксонско-православни теолошки дијалог (ICAOOTD): 2016-2019*, Саборност, бр. 13/2019, стр. 30-51.

²⁸ Фрејзер, Ц., *Златна књига* (II том), Београд, 1972, стр. 262. Цит. према: Н. Мемедовић, *нав. чланак*, стр. 58.

²⁹ Тако, на пр., средњи век у Немачкој обележава упадљиво погрдни погреб као редовна казна самоубици (Аустријски законик, Терезијана, Каролина), а чак је Каролина предвиђала да се самоубици који се хтео ослободити казне, која је везана за недопуштање верских обреда при погребу и одсецањем главе на лешу, конфискује имовина (параграф 135), с тим што су за покушај изрицане арбитрарне казне - врло често смртне казне... Живановић, Т., *Основи кривичног права, Општи део*, Београд, 1935, стр. 251.

самоубиство видео као "божји грех", пошто је сам Бог тај који о животу и смрти просуђује.³⁰

У нашем даљем теоријском разматрању, из оквира овог општег приказа генезе о таквом начину прекида живота, посебно ћемо издвојити размишљања чувених мислилаца, филозофа и писаца или уопште људи критичног духа у периоду XV - XX века. Најпре, Томас Мор (1478-1535) енглески хуманиста и државник, писац социјалних, историјских и теолошких дела и родоначелник утопијског социјализма у свом спису који је познат под именом "Утопија" (1516), пише: "Када је болест не само неизлечива него и пропраћена сталним боловима, свештеници и државни чиновници треба да буду први који ће упозорити несрећнике да се одлуче за смрт. Указивање на њихову бескорисност указаће им да греше ако наставе промашени живот препун бола, чиме постају терет себи и другима. "Другим речима, он предлаже да "у идеалној" држави свештеници и државни чиновници саветују несрећнике - неизлечиве болеснике да оду што брже из овог живота као из тамнице, или да овласте друге да их ослободе. Дакле, ради се овде о веровању у неки други "идеални" свет који представља основ за прихватање еутаназије.³¹ И Мишел Монтењ (1533-1592), француски писац и филозоф - моралиста епохе ренесансе у свом познатом тексту "Есеји", бави се проблемом еутаназије. Потребно је овим поводом да се нагласи како су Монтењеве дилеме осветљене кроз Шекспиров угао гледања који у чувеном "Хамлету", у монологу главног јунака каже: "Бити или не бити питање је сад. Да ли је часније носити у души тешке ударце судбине или, оружан против безброј патњи, отпором их сакрити?" Готово у истом контексту, занимљиво је поменути и његов став о еутаназији који овог пута изражава у "Макбету", кроз речи леди Макбет: "За ствар безизлазну зашто тражити лек? Нека је крај докрајченом."³² Следећи овај аспект проблема, и Вилијам Харви (1578-1657) енглески лекар и оснивач модерне физиологије се отворено изјашњавао за еутаназију. Уосталом, о томе можда најбоље говори чињеница да кад је изгубио вид, а тога се целог живота прибојавао, попио је давно спремљени отров и тако проузроковао своју смрт.³³

У истом правцу - за еутаназију - "крећу се" и Шарл Монтескје (1689-1755), славни Волтер (1694-1778)³⁴, и познати француски револуционар Оноре

---

³⁰ Čović, A., *Euthanasia: the Right to Die Between God's Will and the Will of a Man*, Strani pravni život, год. LXVII, бр. 2/2023, стр. 229-243.

³¹ Митровић, Г., *нав.чланак*, стр. 6.

³² *Исто*, стр. 7.

³³ *Исто*.

³⁴ Пажњу привлачи став чувеног Волтера, једног од најзначајнијих представника епохе просвећености свога времена, великог противника црквеног мрачњаштва и клерикализма, који у духу свог основног опредељења критикује казну која се примењује против самоубица, а која се састојала у заплени њихове имовине. У истом смислу, он износи конкретан случај: син једног самоубице је лишен наследства, а половину

Мирабо (1749-1791)³⁵. Иако су се сви бавили овим питањем са посебним освртом на ужасне казне које су "претиле" самоубици, на овом месту да кажемо и то да је тек са Француском револуцијом драстично измењен однос према самоубицама. Декретом од 21. јануара 1790. године, укинута је кажњавање самоубица: имовина се није пленила, сахрањивани су као и остали умрли, а у регистру умрлих није се помињао начин смрти.³⁶

Сасвим супротно, један од највећих мислилаца XVIII века, оснивач класичне немачке идеалистичке филозофије, Емануел Кант (1724 - 1804), оштро се противио еутанасији.³⁷ "Починити самоубиство значи у себи уништити сам предмет моралности. То значи поступити као да се не може побећи од својих дужности. То, даље, значи користити људску савест у односу на крај који није људска савест. Међутим, категорички императив који захтева да се понаша према некој особи увек као циљу, а никада као средству забрањује самоубиство на најапсолутнији начин. Ако нам је дужност да делујемо под надахнућем дужности, никада наша дужност не може бити да се дефинитивно ослободимо сваке дужности. И ако треба неку особу да сматрамо као циљ, ми не можемо уништити нашу сопствену личност."³⁸

Проблемом еутанасије (са чисто медицинског и правног аспекта), бавили су се и чувени немачки професор кривичног права Бидинг и познати професор медицине Хохе, кроз заједнички текст под насловом "*Die Freigabe der Vernichtung lebensunwerten Lebens*" (1922). Потребно је овим поводом да се нагласи како је тај текст изазвао огромно интересовање лаичке и стручне јавности, иницирајући праву експлозију чланака и "жучних" расправа, оштро поларизујући "оне који су за убиство из самилости" и "оне који су против милосрдног убиства". А став професора Бидинга и Хохеа састоји се у томе да се дозвола усмрћења може дати, по специјалној процедури, само тешким болесницима и лицима без наде која се нађу у "неизрецивој душевној беди". И даље, предлог ове двојице угледних професора прецизно садржи следеће случајеве у којима треба дозволити овакво окончање живота: 1) када је неко због болести осуђен на сигурну смрт; 2) када је неко неизлечиво душевно болестан (разноврсни случајеви трајног лудила); 3) кад је неко без свести, а постоји опасност да ће се оствивши се наћи у некој неизрецивој душевној беди.³⁹

заплењене имовине краљ је поклонио једној дами из Опере која је преко свог љубавника овај случај пријавила краљу. Вид. Мала енциклопедија "Просвета", Београд, 1959.

³⁵ Познати француски револуционар молио је лекаре да му у тешкој болести скрате муке. Лекари су то и учинили; наине, на његово поновљено тражење, лекари су му дали отров и окончали његов живот. "Медицинска енциклопедија", Загреб, 1959.

³⁶ Исто.

³⁷ Čović, A., нав. чланак.

³⁸ Мариновић, С., нав. дело, стр. 39-40.

³⁹ Митровић, Г., нав. чланак, стр. 8.

И Фридрих Ниче, је био заговорник еутаназије. Његове идеје кретале су се у делимично фашисоидном правцу - захтевати смрт за све друштвене "паразите" називајући њихов живот "непријатношћу".⁴⁰

Истовремено, на терену поимања самоубиства и питања која искрсавају у вези са њим, под утицајем Школе природног права, погледи на сам чин самоубиства се коренито мењају, па се оно више не сматра злочином и као такво не кажњава. Једном речи, одговорност за самоубиство и покушај самоубиства престаје да постоји. Значи, човек има неограничену слободу у сваком погледу, као природно право, те се иде у правцу заговарања и оправдавања самоубиства.

Узима се да човек, као биће духа (датог природом), њим вођен, судбински кроз живот и истодобно ка смрти, има право на суицидни крај као вид еманиције тог духа. Колико ће човек живети, не зависи од његове воље и хтења, али, да ли ће сам прекинути сопствену нит живота, то је дато човеку без обзира из којих побуда то чини... Оно је избор човеков да у одређеном тренутку прекине свој живот. А право на живот имплицира и право човека да га уништи сопственом вољом.⁴¹ Управо, у том смислу С. Пуфедорф, Х. Гроциус, Џ. Лок, а нешто касније и Волтер⁴², Русо⁴³ и Ниче⁴⁴, прокламујући неограничене слободе индивидуе, истичу да "биолошка својства човека заједно са умом представљају извор природног права", што подразумева и природне активности људи. Отуда и схватање да сваки човек има право располагања својим животом (оличеним у сопственом биолошком бићу). А пре Ничеа, Шопенхауер у свом спису "Свет као воља и представа" ставља у центар вољу⁴⁵ као ствар по себи,

---

⁴⁰ Изопачена суштина еутаназије дата на овакав начин, претила је да еволуира у легализацију стерилизације криминалаца или "политички неподобних" или, чак читавих популационих група што би довело до уништења или деградације човекове личности. Нажалост, претња се убрзо остварила кроз екстензивну примену нацистичке еутаназије одводећи у смрт преко 270 000 људи (за само две године, колико је закон примењиван). Укратко, овакво Ничеово схватање смисла и суштине еутаназије добрим делом је искоришћено у пропаганди каква је била фашистичка, пропаганди која је нанела пуно зла човечанству у Другом светском рату - Ничеову основну замисао грубо су злоупотребљавали фашистички злочинци јер је она и пружила могућност фашистима да је усвоје и, практично, нехумано примене.

⁴¹ Мемедовић, Н., *нав. чланак*, стр. 59.

⁴² По Волтеру: "срамота је живети кад све изгубиш и кад ти прети очај, смрт у том часу постаје заповед дужности", Цит. према: Цетинић, М., *Еутаназија и самоубиство*, Зборник радова: Убиства и самоубиства у Југославији, Београд, 1998, стр. 236.

⁴³ "Слободно је одбацили живот кад год га тко ћути као зло" Русо.

⁴⁴ По Ничеу, многи умиру прекасно, а неки умиру прерано. Још одјекује наука: умри у право време. Хвалим вам слободну смрт, која ми долази, јер ја хоћу.

⁴⁵ Значајно је његово учење о приоритету воље, вољи као врховном господару, који га доводи до песимистичког гледишта на вредност човека и живота уопште.

која има способност у себи и да хоће и да неће живот, тако да је одлучи њеној за живота следовао овај свет бола и беде. Дакле, ако постоји "право на живот" и условно речено "право на смрт", онда је то право на самоубиство, као дело људске слободе и достојанства у одређеним стадијумима живота, када он, по схватању појединца, није вредно да се живи.⁴⁶

У законодавствима XIX века се, такође, не кажњава за самоубиство и покушај самоубиства. Насупрот овоме, у англоамеричком праву, покушај самоубиства је предвиђен као кривично дело.

4. Решења у кривичном праву Србије у вези са овим проблемом

У савременим законским текстовима, самоубиство и покушај самоубиства не представљају кривична дела.⁴⁷ Међутим, разматрању овог проблема додата је једна нова димензија - проблем ангажовања више лица у самоубиству, тј. питање кажњавања саучесника код самоубиства, или - кривична одговорност због помагања при самоубиству и навођење на самоубиство?

Само летимичан поглед на раван савремених нормативних решења о означеној проблематици, убедљиво показује сасвим другачије резонување приликом њеног третирања. Наиме, за разлику од претходне констатације - савременим кривичним правом влада принцип кривичне некажњивости самоубиства, већина КЗ инкриминише навођење и помагање код самоубиства, односно предвиђа саучесништво код самоубиства као криминалну радњу која је кажњива.⁴⁸

Овде ћемо, за тренутак, стати и проблем осветлити кроз кратку ретроспективу догађања на терену кажњавања за "навођење и помагање у самоубиству" у нашем законодавству.⁴⁹

Анализирајући одредбе пројекта Казненог законика за Краљевину Србију од 1910. године, на терену кажњавања различитих учесника у одређеном

---

⁴⁶ Мемедовић, Н., *нав. чланак*, стр. 60.

⁴⁷ Да се подсетимо. У Енглеској се све до 1961. године, кажњавало за самоубиство и покушај самоубиства; данас је Канада једна од ретких земаља у којој се кажњава покушај самоубиства (чл. 213. КЗ). С друге стране, пажњу привлачи чињеница да се у Шведској, земљи која се по броју извршених самоубистава налази на првом месту у Европи не кажњава ни за навођење, ни за помагање у самоубиству. Лопичић, Ђ., *Кривична одговорност за навођење на самоубиство и помагање у самоубиству*, Правни живот, бр. 9/1995, стр. 456

⁴⁸ Петровић, Д., *нав. дело*, стр. 143-152.

⁴⁹ У српском Војном закону од 1839. године, за самоубиство се кажњава бесчастећим погребом (закопавањем "без части закона изван гробља"). Стари српски КЗ из 1860. године, није предвиђао ову инкриминацију. Живановић, Т., *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Општи део, I књига*, Београд, 1935, стр. 251.

криминалном подухвату, запажамо чл. 134. под називом "помагање и навођење на самоубиство". Рецимо, овај Законик је предвиђао навођење и помагање у самоубиству као кривично дело. На линији истог поступања налази се и Кривични законик Краљевине Југославије од 1929. године, (чл. 169). Исто тако, и Кривични законик од 1951. године, одређује да саучесништво код самоубиства (подстрекавање и помагање) представља криминалну радњу која је кажњива. Доношењем Кривичног законика СФРЈ и републичких, односно покрајинских КЗ, ситуација је у том погледу остала непромењена. И касније, многобројне измене и допуне постојећег законодавства, нису уопште дирале у важећа решења. Све је практично остало исто.

Све до доношења Кривичног законика Републике Србије из 2005. године, који чл. 119. инкриминише наведено кривично дело у нешто измењеном облику, уводећи један нови став (2) - који одређује да постоји лакши облик овог кривичног дела када учинилац помогне другоме да изврши самоубиство под условима који се траже за кривично дело лишења живота из самилости.⁵⁰

Законодавац је пошао од становишта да радње помагања и подстрекавања, у ствари, радње саучесништва у самоубиству (доприносе извршењу самоубиства), саме по себи, представљају самосталне облике угрожавања човековог живота. Дакле, радње које код других кривичних дела представљају облике саучесништва (навођења - подстрекавање и помагање) код ове инкриминације су квалификоване као радње извршења, тј. као посебно кривично дело. На тај начин, кривично право штити право на живот од било које активности других лица, па и у случајевима када таква делатност преставља радњу којом се само омогућава (олакшава) титулару права на живот у реализацији претходно донете одлуке о самоуништењу.

Посебно наглашавање кривично-правне заштите права на живот од свеукупног деловања других лица, скреће пажњу на чињеницу да сви кривични закони који инкриминишу навођење на самоубиство и помагање у самоубиству, не праве разлику у погледу кажњавања њихових актера, иако се у кривичном праву навођење, тј. подстрекивање сматра тежим од помагања с обзиром на то да пружена помоћ може представљати одлучујући, али и сасвим мали допринос извршењу дела.⁵¹

У контексту већ поменутих критичких разматрања о овом кривичном делу, направили смо увод за наредни део излагања - који се конкретно бави проблемом еутаназije у нашем кривичном законодавству.

---

⁵⁰ Чл 119. Кривичног законика, Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

⁵¹ Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, Београд, 2009. стр. 91.

Још је Кривични законик Краљевине Југославије⁵² предвиђао убиство на изричит и озбиљан захтев или молбу као облик привилегованог убиства: "Ко лиши живота какво лице на његов изречен и озбиљан захтев или молбу казниће се заточењем до пет година затвора". Ако је овакво лишење живота извршено услед сажаљења према бедном стању овога лица, учинилац ће се казнити затвором до три године" (параграф 168).⁵³

Лишење живота је морало бити умишљајно, са знањем и хтењем, али је настанак умишљаја другачији него код осталих кривичних дела убиства. Управо, сматрало се да "умишљај мора настати на изричити и озбиљан захтев или на једнаку молбу лица лишеног живота. Само наслућен захтев или молба није довољан за тај привилеговани начин кажњавања. Ако је мотив таквог лишења живота на изричити захтев или молбу који морају *a priori* постојати, самилост или сажаљење према бедном стању другог лица, дело је третирано као преступ.⁵⁴ Под бедним стањем подразумевало се или болесно стање које је неизлечиво или неко друго безнадежно стање спојено са великим боловима и патњама код којих нема помоћи. Као сажаљење сматрало се осећање туђег бола као свог властитог.⁵⁵

У нашим послератним (II светски рат) кривичним законима⁵⁶ учињено је, можемо слободно рећи, историјско назадовање у третирању "убиства из милосрђа". Наши претходни кривични закони нису посебно инкриминисали кривично дело убиства из самилости, већ су га решавали као и обично убиство (тако, чл. 47. КЗ Србије и чл. 39. КЗ Црне Горе), с тим што околност да је

---

⁵² Међутим, још пре овог КЗ, у старом црногорском обичајном казненом праву постоји један облик убиства: ("Кад би ко мољен истим човјеком убио га, казнили би га, али понешто мање него би га иначе казнили") за кога се може рећи да је третиран као привилеговано убиство и за кога је била одређена блажа казна, ако не по врсти, а оно по опсегу и трајању. Богишићева библиотека у Цавтату - Казнено право - допунска питања и одговори, F. XVI.

⁵³ Значи, већ је Кривични законик Југославије од 1929. године, познавао два облика оваквог убиства: 1) убиство на захтев или молбу и 2) убиство из "сажаљења" или "самилости" (еутаназија или помагање код умирања).

⁵⁴ Доленц, М., *Тумач Кривичног законика Краљевине Југославије*, Загреб, 1930.

⁵⁵ Живановић, Т., *нав. дело*, стр. 21; Никетић, Г., *Кривични законик, објашњења - пракса, споредно законодавство*, Београд, 1939, стр. 318.

⁵⁶ А знамо да је развој југословенског кривичног законодавства у периоду од 1945.-1991. године, бележио честе промене - 1951, 1959, 1962, 1965, 1967, 1973 и 1977. године. Но, ми се нећемо посебно освртати на сваку од њих, већ ћемо као битно упориште узети законске прописе из 1977. године; уз напомену да КЗ из 1951. године, није садржао посебне одредбе о еутаназији, већ је овај акт третиран као кривично дело умишљајног лишења живота (чл. 135. ст. 1. Законика). Међутим, постоји пропис у чл. 38, који говори о уважавању олакшавајућих и отежавајућих околности при одмеравању казне, што значи да се и у случају еутаназије могло очекивати да суд цени мотиве дела.

убиство извршено из милосрђа суд цени у контексту осталих околности, сматрајући еутаназију као особито олакшавајућу околност.

Бројни предлози, допуне, измене... све до доношења Кривичног законика РС (септембар 2005, ступио на снагу 1. јануара 2006) који уводи "Кривично дело лишења живота из самилости (чл. 117).⁵⁷ Самим предвиђањем овог привилегованог облика убиства (уз терминолошку разлику избегавајући коришћење израза "убиство"), законодавац је направио велики искорак у третирању односне проблематике и тиме поступио у складу са модерним трендовима у правном нормирању "убиства по позиву".⁵⁸

У контексту наведене расправе долази до значајног померања у том погледу и на међународној сцени. Тако су, на пример, неке европске државе, попут Холандије (2002), Белгије (2002), Луксембурга (2009), Шпаније (2021) и Португалије (2023) легализовале еутаназију и медицински потпомогнуто самоубиство. У Швајцарској и Немачкој није дозвољен овакав начин окончања живота, али се толерише. У Аустрији је медицински потпомогнуто самоубиство легализовано 2020. Исто тако, у Италији је Уставни суд прогласио неуставним део чл. 580. којим се инкриминише пружање помоћи у самоубиству (2018).⁵⁹ Број земаља које су легализовале и декриминализовале еутаназију и медицински потпомогнуто самоубиство и ван европског континента расте. Само у последњих десетак година та бројка се удвостручила. У већем броју држава САД-а и Аустралији еутаназија је допуштена већ више година. У Канади је ова легализована одлуком Врховног суда 2015, док је Нови Зеланд то учинио 2021. итд.

5. Закључак

У дугој историјској генези ових својеврсних облика располагања "правом на живот", сабрано је велико богатство, спознаја о њиховом карактеру, смислу, домаћају, нормативној регулативи. Пружајући шири оквир за разумевање, првенствени циљ овог дела излагања је да се, у историјском контексту, кроз

---

⁵⁷ Чл 117. Кривичног законика, Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019

⁵⁸ Да се подсетимо: овај нови вид привилегованог убиства, или како наш законодавац каже - "лишење живота из самилости" (мењајући, назив, тј. чинећи одређене терминолошке интервенције), није познавало претходно, социјалистичко, југословенско кривично законодавство, али га је у нешто другачијој форми познавао КЗ Југославије од 1929. године. Нажалост, негативан став у погледу предвиђања тог посебног привилегованог облика убиства, без оправданих разлога је све до овог КЗ опстајао... Стојановић, З., *КЗ РС из Уводних објашњења*, Београд, 2005, стр. 29.

⁵⁹ Петровић, Д., *Еутаназија из кривичноправне перспективе и са препорукама за будућност: унапређења на међународној сцени*, Зборник радова: Будућност међународног кривичног права, 2023, стр. 189-209.

тумачење, објашњење узрока и промена, кроз критички суд о одређеним промишљањима и тенденцијама, истовремено пронађу ефикасни или, ако хоћемо, најадекватнији приступи и решења у њиховој примени. У том смислу, за разумевање означених појава, било је неопходно да се из историјског видокруга целовитије изложе разноврсни и веома специфични модалитети изражавања оваквог начина окончања живота, њиховог дејства, особених ефеката... И све то, као што смо рекли, кроз анализирање у "изолованим аспектима" али и скупо у "заједничкој динамици" ових, по многима, најморбиднијих облика умирања. И да још једном нагласимо, ради се овде о теми о којој се расправе воде на два колосека: први - посебно се расправља о еутаназији, а посебно о пружању помоћи у самоубиству (дакле, треба рашчланити њихову генезу) и други - учинити то кроз синтезу, указујући на особености историјског развоја и еутаназије и пружања помоћи у самоубиству. Ми смо се одлучили за синтетичку пројекцију наведеног питања и тако поступили у складу са претходном констатацијом.

Литература

- Аљиновић, Н., *Правна регулација еутаназије и медицински потпомогнутог самоубиства у појединим европским земљама*, Зборник радова Правног факултета у Сплиту, год. 59, бр. 4/2020.
- Брдаревић, М., *Ставови медицинских сестара / медицинских техничара о добровољној еутаназији у односу на филозофију Петера Сингера*, докторска дисертација, Факултет хрватских студија Свеучилишта у Загребу, 2021.
- Доленц, М., *Тумач Кривичног законика Краљевине Југославије*, Загреб, 1930.
- Ђорђевић, М., Ђорђевић, Ђ., *Кривично право са основама привреднопреступног и прекршајног права*, Београд, 2009.
- Живановић, Т., *Основи кривичног права, Општи део*, Београд, 1935.
- Живановић, Т., *Основи кривичног права Краљевине Југославије, Општи део, I књига*, Београд, 1935.
- Јеротић, В., *Еутаназија и религија*, Српски архив за целокупно лекарство, вол. 136, бр. 5-6/2008.
- Клајн-Татић, В., *Религиозна гледишта о активној еутаназији*, Страни правни живот, бр. 3/2005.
- Кривични законик, Сл. гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.
- Лопичић, Ђ., *Кривична одговорност са навођење на самоубиство и помагање у самоубиству*, Правни живот, бр. 9/1995.
- Лубардић, Б., *Хришћанско разумевање смрти и проблем еутаназије: допринос Међународне Комисије за англосаксонско-православни теолошки дијалог (ICAOOTD): 2016-2019*, Саборност, бр. 13/2019.
- Мариновић, С., *Право на смрт (еутаназија)*, Подгорица, 1996.

- Мала енциклопедија "Просвета", Београд, 1959.
Медицинска енциклопедија, Загреб, 1959.
Мемедовић, Н., *Самоубиство и право на живот*, Правни живот, бр. 9/1997.
Миленковић, М., *Еутаназија или убијање из милосрђа*, Скопље, 1940.
Митровић, Г., *Проблем еутаназије кроз историју људског друштва са посебним освртом на правна схватања овог проблема*, Адвокатура, бр. 2/1981.
Никетић, Г., *Кривични законик, објашњења - пракса, споредно законодавство*, Београд, 1939.
Петровић, Д., *Еутаназија, нове димензије*, Београд, 2010, стр. 91; В. Гајић, *Еутаназија кроз историју и религију*, Медицински преглед, вол. LXV, бр. 3-4/2012, стр. 173-174.
Петровић, Д., *Еутаназија из кривичноправне перспективе и са препорукама за будућност: унапређења на међународној сцени*, Зборник радова: Будућност међународног кривичног права, 2023.
Стојановић, З., *КЗ РС из Уводних објашњења*, Београд, 2005.
Фрејзер, Ц., *Златна књига* (II том), Београд, 1972.
Цетинић, М., *Еутаназија и самоубиство*, Зборник радова: Убиства и самоубиства у Југославији, Београд, 1998.
Чејовић, Б., *Кривичноправни проблеми трансплантације делова човечијег тела*, Београд, 1974.
Čović, A., *Euthanasia: the Right to Die Between God's Will and the Will of a Man*, Strani pravni život, год. LXVII, бр. 2/2023.

*Dragana Petrović, Ph.D., Research Associate
Institute of comparative law, Belgrade*

ANTINOMY IN UNDERSTANDING THE SANCTITY OF LIFE AND DEATH WITH DIGNITY

Summary As the title itself shows, the subject of this paper is not the question of euthanasia in all possible aspects and as a whole. It is only about some segments of that problem. It seems to us, however, the more significant one, because they basically touch the very essence of the question - man's relationship to himself, to his life in all its forms and phases of existence - from birth to death. Equivalent to that, it is insisted that this, very complicated problem with its specific content, i.e. sensitive nature, evokes and provokes lively debates about the bioethical and legal permissibility of "death with dignity". This is, therefore, the plane in the consideration of "mercy killing" where we are faced with numerous contradictions and disputes, inconsistencies and vagueness, imprecise and confused comments... Passing it through the historical prism, the author points out that only "footnotes" were presented in the large to the text of various theoretical positions on the indicated issue (if we want to see it in all its indicated lines). In this context, the Christian religion,

more precisely, all types of Christianity (Catholics, Protestants, Orthodox), declare against any form of euthanasia. And all major world religions, from Islam, through Hinduism, Judaism, Buddhism and others. oppose this practice of ending life. Our initial position is that, as things stand today, there will be a significant shift in this regard. Even if we are able to reach a solution in this work, to come to the right knowledge, such an effort, once we have already agreed to it, will hopefully open some new perspectives, perhaps illuminate the problem from a different perspective, and offer new possibilities solving the mentioned, very complex and difficult dilemmas that arise in connection with the termination of life out of mercy and compassion.

Key words: *euthanasia, assisted suicide, right to life, right to die.*